

Выкуп скрыні з трамбамболямі

Кожны чалавек тут унікаў. Кожны чым-небудзь слаўны

Як народны фальклорны гурт «Зялядынская гамонка» з Іванаўскага раёна захоўвае народную спадчыну

Па сапраўдны фальклор трэба ехаць далёка ад сталіцы. Туды, дзе туліцца да плоту сціплая вярба, а ў дарожных каляінах ноччу ярка блішчаць снежаньскія зоркі. – У Зялядынне, толькі ў Зялядынне! – як замову паўтарала даўняя сяброўка Лілія Баранкевіч, загадчыца навуковага аддзела Беларускай акадэміі музыкі, кандыдат мастацтвазнаўства.

Пра цуды гэтай мясціны яна ведае з уласнага вопыту. Гадоў з дзевяць таму ў далёкай палескай вёсцы пабывала фальклорная экспедыцыя Беларускай акадэміі музыкі пад навуковым кіраўніцтвам доктара мастацтвазнаўства, прафесара Ларысы Касцюкавец. Лілія Фаільеўна, як заўжды, каардынавала пошукі і запіс фальклорнага матэрыялу.

– Мы разбілі лагерь на прыгожай паляне, – згадвае яна. – Побач сосны, ручай. За месяц аб'ехалі ўздоўж і ўпоперак усё наваколле – і паўсюль людзі галасістыя, шчырыя, шчодрыя.

Але, відаць, не такія спагадлівыя і даверлівыя, як за даўнім часам, калі, выходзячы некуды, хату не замыкалі, хіба толькі трэсачку ўтыкалі ў прабой.

Пасля «ліхіх дзевяностых» дзверы абы каму не адчыняюць. Хочаш у госці? Прыходзь з паважаным у вёсцы чалавекам.

Кансерваторцам тады пашанцавала. Іх узяла пад апеку загадчыца сельскага Дома культуры вёскі Залядынне, кіраўнік фальклорнага гурта «Залядынская гамонка» Ірына Кацко. Ездзіла з імі па навакольных вёсках, знаёміла з найлепшымі народнымі спявачкамі (традыцыйная культура спеваў у Беларусі збольшага жаночая), а яе калектыў разыграў для мінскіх гасцей унікальны дахрысціянскі абрад «Родыны».

Плён тады атрымаўся нават багацейшы, чым у залатыя для фалькларыстаў 1980-я. Лілія Баранкевіч ведае, пра што кажа: яна студэнткай заспела канец той эпохі і ўсё жыццё кантактуе з фальклорнай супольнасцю.

Так што, дамовіўшыся папярэдне з загадчыцай аддзела культуры Іванаўскага райвыканкама Валянцінай Барадзінчык, дарэчы, вялікай энтузіясткай «Залядынскай гамонкі», едзем знаёміцца з самадзейнымі артыстамі. Надта ж цікава, як удаецца ім захаваць бяцэнны аўтэнтчны фальклор у эпоху маскульту і інтэрнэту.

Шлях няблізкі: спачатку да Іванава, а потым амаль да ўкраінскай мяжы.

«Глеба з таго і з гэтага боку, як дзень і ноч. Там багатая і ўрадлівая, тут – няплодная».

У райцэнтры ў машыну да нас падсаджваецца загадчык метадычнага аддзела Іванаўскага раённага цэнтра культуры і народных традыцый Уладзімір Фалітарык. З ім з'яўляецца нязвыклы для вуха сакавіты водар паляшучкай гамонкі і вясёлы настрой.

У размовах час ляціць незаўважна. За акном мільгаюць самотныя дрэвы і спраставаныя меліярацыяй рэчышчы. Рудск плынна перацякае ў Канатоп і Кужалічын, і вось ужо блішчыць на сонцы Дняпроўска-Бугскі канал, які пабудавалі каралі Рэчы Паспалітай, каб рабаваць багацці палескай зямлі. На ўсю акругу цераз канал – адзін мост. Ёсць яшчэ паром, але ўзімку ён не працуе.

**Загадчык
метадычнага аддзела
Іванаўскага раённага
цэнтра культуры
і народных традыцый
Уладзімір Фалітарык:
народная культура –
вельмі моцная сіла**

Вось чаму мы робім велізарны крук. І толькі потым разумею, што канал – гэта яшчэ і цывілізацыйная, земляробчая мяжа.

– Глеба з таго і з гэтага боку, як дзень і ноч, – раскажа мне пазней Ірына Кацко. – Там багатая і ўрадлівая, тут – няплодная.

Зямля з залядынскага боку і каштавала значна танней, бо што з яе возьмеш? Карчы ды балота. Залядыння, зрэшты, яшчэ тады не было.

– Мой дзед – першы перасяленец, – растлумачыла мне Ірына Сяргееўна. – Як Коласаў бацька, марыў набыць зямлю. Дый дзе ж яе купіш у Дывіне, адкуль мае продкі?!

Словам, як вы зразумелі, Залядынне – вёска адносна новая, а суседнія Карсынь ды Адрыжын – колішні маёнтак князёў Дольскіх і Вішнявецкіх над возерам Пясчаным – існавалі спрадвеку. Акурат там, у Карсыні, захаваліся дахрысціянскія песні і абрады, якімі шчодро адарыла нас «Залядынская гамонка». У Залядынні нам усяго хапіла: і песень, і танцаў, і абрадаў, і размоў, і нават пачастункаў.

Намітка, лапці і барабан

Прызнаюся, я крыху здзівілася, калі на ганку Дома культуры нас сустрэла Ірына Кацко ў традыцыйным паляшучкім уборы: вышытая кашуля, фартук, андарак, намітка, лапці. Па-сялянску кланяецца ў пояс: «Проходтэ, госці дарагія!» І мы сапраўды трапляем у «хату», бо клубная зала (па-мясцоваму

«фаэ») выглядае як парадны пакой, упрыгожаны саматканымі ручнікамі, з бліскучай, як у вясковай хаце, цёмна-чырвонай дашчанай падлогай.

На сцэне нас ужо чакаюць вясковыя артысты. Жанчыны амаль усе ў намітках. Гэта гонар кожнай сапраўднай паляшучкі. Кавалак палатна даўжынёй не меней як тры метры і шырынёй сантыметраў пяцьдзясят, які мудрагеліста накручваюць на галаву і носяць улетку і зімой, у будні і ў святы.

– Намітка як ручнік з вышытым альбо тканым арнамантам на краях, – расказвае Уладзімір Фалітарык. – Але яна нечым падобная і на слупкі пояса. Наміткай раней спавівалі дзіця, калі яно нараджалася ў полі ці на грэблі. Нават сімвалічна: быццам маці перадае дзіцятку часцінку сваёй мудрасці.

– Думаэтэ, намытка – простэцкі ўбор? – гарэзліва ўсміхаецца Ірына Кацко. – У свой час ён сымвалізаваў богацтва. Нэ ўсі мэлы возможносць надэць такую намытку ў цэркву ці на святы.

«Пройдытэ па Залядынню, у кожным дворі на тычцы стаіць чучала шуляка».

Наматаць намітку як трэба – цэлая навука. Здараецца, бабулі просяць пахаваць іх у намітцы. Тады даводзіцца шукаць таго, хто ўмее яе павязаць, а такіх людзей няшмат.

– Усё тое, што на мнэ, намытка і фартух, бабуліна, – расказвае 72-гадовая ўдзельніца гурта Ніна Карачун.

– Мойму комплекту ўжо болэй ста гадоў, мнэ ад мамы прыйшло, а ёй ад яе мамы, – усцешана заўважае Ірына Кацко.

У каго бабчыных куфараў няма, носяць тое, што выпрасіла Ірына Сяргееўна ў навакольных вёсках з абавязковай умовай вярнуць, бо найчасцей гэта рэчы «на смерць»:

– Кажуць, пакладытэ мне тую намытку, калі мэнэ нэ стане.

Як зберагчы гэтае багацце? Залядынскія жанчыны думаюць пра гэта дзень і ноч. Калі мыюць, дык толькі ўручную. Можна, канечне, і самім наткаць. У «Залядынскай гамонцы» нават ёсць свая ткачыха Кацярына Гарбацкая:

– Вона тчэ, у яе вэрстак.

Так па-мясцоваму называюць кросны.

Ірына Кацко: без народнай песні як без хлеба

Але ў новых рэчах не будзе таго самага паху даўніны, святасці і традыцыі. Таму сучасныя толькі лапці, што пляце паводле старадаўняй тэхналогіі 83-гадовы Іван Панасюк з суседніх Смольнікаў. Па задумцы Ірыны Кацко, усе спявачкі мусяць быць у «намытках» і лапцях, а музыканты – гарманістка Ала Самахавец і барабаншык Сяргей Ганчук – у чорных фарсістых ботах; яна ў касынцы, ён у картузе.

– З лапцямі мы асцярожненька, – у Залядынні надзвычай лёгка пераскокваюць са сваёй гамонкі на амаль літаратурную мову і наадварот. – Воны хутка зношваюцца, когды па асфальту ходымо.

Але асфальту ў вёсцы няма. Як і іншых сучасных выгод. «Фаэ» абагравае звычайная пабеленая печ, але ёй не пад сілу змагацца са снежаньскім холадам, што наплывае з прыадчыненых дзвярэй.

– Адключылі святло, лінію мяняюць, – уздыхае Кацко. – Тэлефанавала іхняму начальніку. Скажы, нічога не паробіш. Цярпіце і паліто не здымайце.

Каршуна ганяць – гэта не варон лічыць

Размова наша цягнецца даволі доўга. І вось сакральны момант – Ірына Сяргееўна зацягвае мясцовую купальскую «Лытэлы гусы гыгочучы».

Яе падхоплівае хор – і быццам рассоўваюцца сілікатныя муры, а золкае паветра ўлагоджваецца пахам лугавых зёлак:

На іх кошулы бэлявыя,
А воны самы чарнявыя,
На купалэчку збіраюцца,
Росой купальскай змываюцца...

Акустыка ў сельскім Доме культуры, як у царкве. Аніякіх мікрафонаў не трэба.

А на вуснах вясковых артыстаў ужо «Стаяла ў лісе бяроза». Паводле тэксту, падобна, троіцкая, аднак Ірына Сяргееўна прыстасавала яе да ўнікальнага мясцовага абраду «Гоняты шуляка».

Шуляк – гэта паляшчўцкая назва каршуна, што цягае з падворкаў курэй. Як адагнаць ад сябе гэтую пошасць? Вядома ж, з дапамогай варажбы.

– Абрад відавочна дахрысціянскі. Гэта чуваць у выслоўях, што гучаць з вуснаў залядынскіх жанчын, – тлумачыць вялікі знаўца мясцовага фальклору Уладзімір Фалітарык. – «Лэты далёка за нэбо», «Втыпыся в рэкэ», «Курэй наших нэ чапай»... У гэтых замовах няма адкрытага паганства, але і хрысціянскага пачатку таксама не назіраецца.

– Пройдытэ па Залядынню, у кожным дворні на тычцы стаіць чучала шуляка, – прапануе Ірына Кацко.

Тычка, ці віха, – высокая жэрдка, на якую прымацоўваюць тое дзіва. Як падкрэслівае Ірына Сяргееўна, абавязкова ў нагавіцах (гэтае правіла часта парушаецца), на галаве саломы і пажадана ўсунуць у яе хаця б некалькі пёраў.

У Залядынні шулякоў ганяюць, а індыкоў гадуюць

Немагчыма ўявіць «Залядынскую гамонку» без Сяргея Ганчука

– Гоняты шуляка стараліся до обіда, покуль сонца нэвысока.

Абрад праводзілі ў сябе на двары альбо талакою ішлі ў лес, каб там «шуляка гоняты».

Ірына Кацко ўпэўнена, што і сёння гэтак робяць многія вясковыя кабеты, але маўчаць, каб не палічылі іх за вядзьмарак:

– Дбайная госпадыня ўсягда знала, якую замову до свойго двора казаты.

Абрад чыста жаночы.

– Помню, я малая була, мама бацьку до гоняння шуляка не допускала.

Паводле народнага звычаю, мужчыны гэтым часам мусілі ісці ў лес «дзіч стралыты», а «гонянне» праводзілі жанкі з дзецьмі.

У лес таксама ішлі жанчыны, прычым варажба – як тут кажуць, забабоны – пачыналася ўжо на выхадзе з двара:

– Як шлы люды ў поле робыты, чы гораць (араць), чы сыяць (сеяць), чы гуртом істы, асыпалы сабе лыстыной (лістотай), – крапывой, мятой, полыном.

Зёлкі збіралі на Купалле разам са святой расой, асвятлялі ў царкве і ўвесь год карысталіся «і для сэбэ, і для скотыны».

Яшчэ адзін вельмі важны забабон – тоўстая вяроўка, завязаная вузлом. Яе клалі ў браме, пераступаючы, хрысціліся і захоўвалі на шчасце як талісман.

І, канечне, замовы і песні, якія спяваюць, пакуль ідуць да месца, дзе ставяць шуляка:

Вітэр повывае,
Вэткі росхіляе,
По лесу гуляе,
Лысце падбірае,
Собі пару шукае.

– Мійсце должно быты добраэ, нэ в каждом мійсці можна шуляка ставыты, – перасцерагае Ірына Кацко.

І вось кульмінацыя: абступаюць пудзіла з усіх бакоў і ганяюць мётламі, прыгаворваючы «Шобы ты до нас нэ прылэтаў!». А каб зусім надзейна было, трэба закінуць яго ў самы гушчар.

– Ідэмо до лісу, нэсэмо шуляка і кажэмо: «Котысь-котысь, да за вітром до лісу нэсысь! Хай там тобі нэчыстая ўстрачаэ і нас от тобі освободжаэ».

Хрысцяцца са словамі «Шоб ты там пропаў і до нас ныколы нэ прылэтаў», кідаюць пудзіла ў гушчар на лістоту. Зноў хрысцяцца і кажуць: «Добрэ діло зробілы, шуляка погонялы, од сэбэ нэшчастэ одвэлы».

І настае час варажбы «на долю», песень і танцаў.

Яшчэ ў Мінску дазналася, што ў Залядынні захаваліся старадаўнія танцы трамбамболі і цвіх. Мы іх не толькі ўбачылі, але і павучыліся рухам.

Шуляка звычайна ганялі на ўскрайку лесу, і таму самадзейныя артысты прытрымліваюцца даўняй традыцыі

Увогуле, падаецца вельмі слушным, што фальклорныя скарбы тут «упакоўваюць» у абрады. Народнае тэатралізаванае дзейства значна лягчэй захаваць, ды і ўспрымаецца яно прасцей, чым звычайны канцэрт. У абрадах жа, як і ў песнях, – душа народа, яго вераванні, звычаі, само жыццё.

Апрача «гонення шуляка», нам расказалі і праспявалі «выкуп скрыні» – вельмі важную частку сялянскага вясельнага абраду.

Скрыня, ці куфар, – звычайны прадмет ужытку, «у сараі, у хлявы ставыты». Але гэта яшчэ і свшчэнны каўчэг, куды дзяўчына ў чаканні шчаслівага лёсу складала свой пасаг. Тое, што ткала, шыла, вышывала пры лучыне доўгімі зімовымі вечарамі.

«З такім імпэтам і запалам яны вакол скрыні завіхаліся, што, думаў, не аддадуць».

– Гэта ўнікальны абрад у тым плане, шо з начала до конца там пісня нэ кончаецца, – расказвае Ірына Кацко.

Два дні доўжыцца вяселле, і ў кожны яго момант жанчыны ведаюць, што спяваюць.

Асаблівасць залядынскага вясельнага абраду ў тым, што падчас «выкупу скрыні» на ёй неадлучна сядзіць баба.

Перш чым бабу на скрыню садзіць і з двара ехаць, кажуць замову: «Маты Прасвятая Прачыстая Багародыца, у тэбэ ручка золотая, мызымыць палець отпусты. Нас на святую, на добрую дорогу пусты!».

А як выехалі, спяваюць: «Святы місяц над зору, едымо дорогою. Заехалі к свату ў богатую хату».

Жартоўны торг «пэразвянак» (жанчын з дому маладой) і свата строга рэгламентаваны і разам з песнямі доўжыцца некалькі гадзін.

Сядзяць, пакуль скрыню вязуць канём, і са сватам таргуюцца, часам гадзінамі.

– Калі ўпершыню пабачыў гэты абрад, а здарылася гэта на раённым семінары «Аўтэнтчны фальклор, метады яго захавання і папулярызацыі», быццам пабываў на самым «высыллы» (вяселлі), – смяецца Уладзімір Фалітарык. – З такім імпэтам і

Трамбамболі –
танец на ўсе часы

запалам яны вакол скрыні завіхаліся, што думаў не аддадуць!

Але жарты жартамі: аддалі. Усё як у жыцці. Моц традыцыі і абраду акурат у тым, што яны ўсталёўваюць парадак рэчаў. Тое, чаго нам часам не хапае. Вось і яшчэ адна нагода берагчы народную мудрасць.

Як шукалі «слыхача»

«Залядынскай гамонцы» неўзабаве споўніцца дваццаць гадоў. Амаль пятнаццаць з іх гурт носіць званне народнага.

– Калі буюнацтвамне сказалі прамой лёс, напэўна, не паверыла б, – прызнаецца Ірына Кацко.

У школе яна бачыла сябе гісторыкам. Два гады была на падрыхтоўчых курсах для паступлення на гістарычны факультэт. Расчаравалася. Кінула. Скончыла Пінскае педвучылішча і Брэсцкі педагагічны інстытут імя А.С. Пушкіна па спецыяльнасці «даш-кольная псіхалогія і педагогіка». Працавала выхавальцай дзіцячых садкоў, але выйшла замуж і вярнулася ў родную вёску.

А ў Залядынні якая педагогіка? Школу акурат закрылі.

– Увесь час скардзіліся, што яна аварыйная, прасілі, каб адрамантавалі. А яе закрылі, хаця на

той момант у ёй вучылася больш як семдзесят дзяцей.

Цяпер школа за дзевяць кіламетраў ад вёскі, у Адрыжыне, дзяцей возяць туды на аўтобусе.

Не педагогіка – дык культура. Клуб, бібліятэка. Працавала тут і там. Бібліятэку неўзабаве таксама закрылі.

І тут у яе жыццё прыйшла песня.

– Я нават не ведала, што магу спяваць. Калі яшчэ ўдзельнічала ў самадзейнасці, тагачасны кіраўнік Залядынскага дома культуры мне казаў: «Ідыдохаты! Спываеш, як заяц под кустом!» А месяц таму на Дзень культработніка паклікала яго да сябе, і мы доўга смяяліся, згадваючы пра тое.

Зрэшты, было б дзіўна, калі б Ірына Сяргееўна не спявала: яе бацькі былі першыя ў наваколлі спевакі.

– Шо тата, шо мама, – кажа яна па-паляшувку і ўсміхаецца.

Згадвае, што маці ўвесь час за працай спявала.

– Застаўляе нас дэрты пір’я чы воўну чэсаты рукамы. Сыдымы пад грубью (пад печкай), і мама співае: «Ой, там на горі, ой, там на крутой...» Я вельмі любіла, як мама тую пісню співае.

Падчас вучобы ў Пінскім педвучылішчы Ірына Сяргееўна шмат чаго паспела ад маці запісаць. Не нотамі, канечне, бо нотнай граматы «нэ знае».

– Раней памятаеце, якія песеннікі былі?! Звычайны тоўсты сшытак, куды запісвалі песні, уклеивалі фатаграфіі. Калі потым падняла свае запісы, здзівілася: чаму тады гэта не было запатрабавана?

Цяпер кожная кропля аўтэнтычнасці на вагу золата.

Ірына Кацко адзіная з усяе вёскі – а жыве тут сёння 105 чалавек – трымае карову, робіць сыр, масла і смятану. Сама выпякае вясковы пшанічны хлеб. І надта любіць частаваць ім сваіх артыстаў.

Для сустрэчы з намі яны сабраліся далёка не ўсе. Дзень працоўны... Большасць робіць у калгасе – па-сучаснаму ў ААТ.

Не так даўно, паводле слоў жанчын, мясцовае маламоцнае ААТ «Кастрычнк-Агра» далучылі да перадавога ААТ «Гарбах». Цяпер да цэнтральнай сядзібы ў Гарбасе 15 кіламетраў улетку, пакуль ёсць паром, і 52 кіламетры ўзімку, калі на той бок Дняпроўска-Бугскага канала толькі цераз мост.

Аднак паразмаўлялі мы вельмі добра, з душой.

– Я не з Залядыння, – расказвае старэйшына калектыву Ніна Карачун. – Пасля вайны мы жылі на хутары за сем кіламетраў адсюль. Хадзіла ў Залядынне ў школу. Страшна нават падумаць, як малая дзяўчынка штодзень прабіралася ў цемры праз заснежаны лес.

Ні братоў, ні сясцёр у яе не было. Бацька Ніны Фёдарайны быў «на ўсю акалышнасць гарманіст, іграў высыллы, родыны...» І ў школе залядынскай іграў, і хлопцаў вучыў, «тому што не было, як тэпер, – музычныя школы, і ўсі іграюць». Дый музыкай адной сыты не будзеш.

– На хутары жылы, і короў дэржалы, і хозяйство было, і гэта ўсё трэба было араць.

Апрача таго, працавалі ў калгасе. Называўся «Труд».

– За 15 кіламетраў ходыла, помогала маме бурацы цяпаты. А буракоў тых поўгэктара.

Цяжкі быў гэты «труд».

– Не было тэхныкі, усё робілася коньмы. Камбайны ў полі нэ жалы, а толькі молотылы. Зжатае жыта машыны возылы, кідалы ў комбайн, і комбайн молотыв.

Апрача бацькоў, Ніна Карачун добра памятае бабулю – татаву маму, бо жыла з ёю ў адной хаце. З чатырох бабуліных сыноў адзін падчас вайны знік

Ала Самахавец (справа) можа ў адзін момант падхапіць любую мелодыю

без вестак, двое вярнуліся цяжка параненыя, і толькі адзін застаўся жывы.

«Калі потым падняла свае запісы, здзівілася: чаму тады гэта не было запатрабавана».

Пытаюся, ці дапамагае песня ў жыцці.

– Дапамагае! І ў радасці, і ў смутку.

Бо песні ж ёсць і вясельныя, і пахавальныя, і лірычныя, і трагічныя... Моцным узрушэннем для мяне стала – упершыню ў жыцці! – купальская сіроцкая:

...На пэнькі ногі збіваючы,
Да рідну маць помынаючы,
Бо ёсць у Наталлі чужа маць,
Дай будыць рано-ранэсенька,
А кладэт спаці познэсенька...

Каменнае сэрца трэба мець, каб ад гэтай песні не заплакаць. І плакала, і дзякавала, і кланялася ў пояс. Песням гэтым сотні гадоў, але з часам яны, як віно, толькі мацнейшыя.

Так і з вясёлымі песнямі, з танцамі – з тымі ж трамбамболямі. Здаецца, радасць, але на донцы затоены боль. Што тут паробіш? Многа гора зазналі залядынскія жанчыны. У тым ліку і пад Польшчай, і ў вайну, і ў пасляваенныя гады.

Старэйшая ў «Залядынскай гамонцы» Ніна Карачун:
«Усё, што на мне, – і намітка, і фартух – гэта бабуліна»

– Як раней і як зараз – гэта ж не сраўніць. Мы ў моладасты так нэ жылы, так нэ одэвалыся.

Цяпер і маладым, і старым значна прасцей, хоць і няма ў Залядынні гарадскога камфорту.

Удзельніца гурта Таццяна Дзялун – начальнік залядынскай пошты, хаця паштовага аддзялення ў вёсцы няма. Тлумачыць:

– Мне на дом прывозяць пенсіі і газеты, а я разважу па хатах.

– Прынэсэ Таня пэнсію і ідэ да нас спываты, – усміхаецца Ніна Карачун. – І тоvary прыносіць. Скорая прадуктовая помашч на даму!

Пра акампаніятара Алу Самахавец увогуле можна расказваць асобную гісторыю. Прыгожая, яркая, кучаравая. На пытанне, дзе вучылася іграць на баяне, адказвае амаль басам:

– Сама вучылася.

– Здзівіўся, калі вы мігам зайгралі мелодыю, – не вытрымлівае наш фотакарэспандэнт.

– Я ў музычную школу не хадзіла. Нотнай граматы не ведаю. Пачую – і іграю.

– Слых дасканалы, – пацвярджае Ірына Кацко.

Ала Васільеўна на баяне адразу і беспамылкова трапляе ў танальнасць. Цікава, што яна першая ў сям’і ўзяла ў рукі баян.

– Мама спявала і танцавала, першая весялуха была на вёсцы. Таксама і сястра. Але ў нас ніхто не іграе, я адна. Мне дадзена Богам. Што яны спяваюць,

я стараюся падабраць і сыграць у той танальнасці, у якой яны спяваюць.

Гэта цяжка яшчэ і з той прычыны, што Ала Самахавец у самадзейным калектыве новы чалавек, рэпертуару – а гэта болей як сто песень – амаль не ведае, і толькі моцны музычны інстынкт дапамагае ёй даволі ўпэўнена плыць у бязмежным песенным моры.

– Калі наш мастацкі кіраўнік, акампаніятар «Гамонкі» звольніўся, я шукала такога ж унікальнага чалавека, «слыхача», – інтрыгуе Ірына Кацко. – А дзе яго знайсці? Для нас вельмі важна, каб музыкант быў «слыхачом». Алу Васільеўну літаральна на каленях прасіла і выпрасіла. Яна ж з іншай вёскі.

– Яна ў нас кіраўнік цудоўнага вакальнага ансамбля «Палясяначка» з аграгарадка Яечкавічы, – удакладняе Уладзімір Фалітарык.

Жанчына ездзіць за рулём па 38 кіламетраў туды і назад, каб паўдзельнічаць у рэпетыцыях «Залядынскай гамонкі». Надзвычайны талент. Фантастычная адданасць. Спадчына, якая пераходзіць у спадчыннасць, бо і сын Алы Васільеўны стаў выдатным баяністам-прафесіяналам.

«Ідыдохаты! Спываеш, як заяц под кустом!»

Ці возьме ён у спадчыну бязмерную матчыну любоў да аўтэнтчнай народнай культуры? Веру, што так, бо спадчына ж залатая.

Тое, чым займаецца «Залядынская гамонка», – гэта насамрэч папулярызацыя і захаванне беларускай народнай музыкі.

Ірыне Кацко ў гэтай справе моцна дапамагае Уладзімір Фалітарык. Ён не проста загадчык метадычнага аддзела Іванаўскага раённага цэнтра культуры і народных традыцый, а фалькларыст і культуралаг ад сэрца і ад Бога.

Сам ураджэнец вёскі Гошчава Івацэвіцкага раёна. У 2015 годзе скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў па спецыяльнасці «рэжысура абрадавых свят», потым магістратуру па арт-менеджменту, паступіў у аспірантуру. Тэма дысертацыі – «Этнакультурная ідэнтчнасць Заход-

Па вясковай вуліцы з аркестрам

няга Палесся». Веру, што калі-небудзь ён абавязкова яе напіша, бо ўжо і матэрыялу назапасілася дужа, і сама тэма – квінтэсэнцыя таго, чым Уладзімір Віктаравіч цяпер займаецца.

***«Мама спявала і танцавала, першая
весьлуха была на вёсцы. Таксама
і сястра. Але ў нас ніхто не іграе, я адна».***

Але паклікала вёска, захапіла праца з «Залядынскай гамонкай» і іншымі фальклорнымі калектывамі Іванаўскага раёна. Гэта «Панёвы», «Жураўка», «Мотальскія суседзі», «Знаходка» і «Крутаўскі гармонік».

– Традыцыйную культуру люблю без памяці, – прызнаецца Уладзімір Фалітарык. – Цікаўлюся ёю, таму што жыў з прабабуляй. Яна шмат чаго ведала. Калі малы быў, заўсёды нешта пытаў у яе, яна расказвала. Надта люблю паразмаўляць з цікавымі

людзьмі, з носьбітамі традыцый, бо пакуль яны жывуць, мы можам у іх нешта пачарпнуць і перадаць далей, каб нічога не загінула, каб усё гэта жыло як мага даўжэй.

У «Залядынскай гамонцы» для гэтага аднаўляюць абрады. Ёсць ужо што паказаць людзям. Шмат чаго і ў планах, аднак сакрэты свае залядынкі не раскрываюць. Адно дакладна ведаю: вельмі хочуць яны перадаць гэта невычэрпнае багацце нашчадкам. Залядынскія дзяўчынкі перамагалі ўжо на рэспубліканскай «Берагіні» з мясцовымі казкамі. Вучаць ахвотна яны і народныя песні і танцы, што прыйшлі да нас з даўніны. Гэта сваё, не чужое, матчына, і мусіць жыць вельмі-вельмі доўга. Заўжды!

Юлія АНДРЭВА
Фота Паўла АРЛОЎСКАГА
Мінск – Іванава – Залядынне – Мінск